

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

SYSTEM OF EVALUATION ENTERPRISES' SOLVENCY

Стаття містить відомості про поняття платоспроможності та ліквідності підприємства, досліджено їх спільні та відмінні ознаки.

Зазначено, що методи оцінки платоспроможності підприємства ґрунтуються на системі показників оцінки платоспроможності. Інформаційною базою для оцінки платоспроможності підприємства є баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, а також бухгалтерська інформація за поточними розрахунками.

Проведено аналіз основних причин та факторів впливу на зміни платоспроможності. У роботі висвітлені основні методи обчислення показника платоспроможності підприємства, визначені його теоретичні значення. Визначено, що розрізняють три основних показника платоспроможності: коефіцієнт абсолютної ліквідності, проміжний коефіцієнт покриття та загальний коефіцієнт покриття. Для обчислення цих показників використовують спільний знаменник - короткострокові зобов'язання.

У висновках зазначено, що платоспроможність підприємства – це, насамперед, його здатність у повному обсязі та за визначений термін розрахуватися зі своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів, а також - спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність.

Стаття содержит сведения о понятии платежеспособности и ликвидности предприятия, исследованы их общие и отличительные признаки.

Указано, что методы оценки платежеспособности предприятия основываются на системе показателей оценки платежеспособности. Информационной базой для оценки платежеспособности предприятия является баланс, отчет о финансовых результатах, отчет об обороте денежных средств, а также бухгалтерская информация по текущим расчетам.

Проведен анализ основных причин и факторов влияния на изменения платежеспособности. В работе освещены основные методы вычисления показателя платежеспособности предприятия, определены его теоретические значения. Определено, что различают три основных показателя платежеспособности: коэффициент абсолютной ликвидности, промежуточный коэффициент покрытия и общий коэффициент покрытия. Для вычисления этих показателей используют общий знаменатель - краткосрочные обязательства.

В выводе указано, что платежеспособность предприятия - это, прежде всего, его способность в полном объеме и за определенный срок рассчитаться со своими обязательствами посредством денежных ресурсов и других активов, а также - способность осуществлять непрерывную финансово-хозяйственную деятельность.

This article contains information about the concept of solvency and liquidity, investigated their common and distinctive features.

It is noted that the methods of assessment of company solvency based on a system of indicators to measure solvency. Information base to assess the solvency of the company is balance sheet, income statement, statement of cash flows and accounting information for the current calculations.

Analysis of the basic causes and factors influencing the change in the payment. The paper highlights the main methods of calculating solvency, defined its theoretical value. Determined that there are three main indicators of solvency: Absolute liquidity ratio, intermediate coverage ratio and overall coverage ratio. To calculate these parameters using a common denominator - current liabilities.

The findings indicated that the solvency of the company - is, first, his ability to fully and for a fixed period to pay with their obligations by financial resources and other assets, as well - the ability to make ongoing financial and economic activity.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, коефіцієнт абсолютної ліквідності, проміжний коефіцієнт покриття, загальний коефіцієнт покриття.

Вступ. Актуальність обраної теми полягає у тому, що вивчення, аналіз політики та фінансове регулювання показників платоспроможності нині українським підприємствам, оскільки вони найчастіше економічно не розвинені, неплатоспроможні, неефективно працюють та використовують свій отриманий прибуток, неефективно вкладають свої кошти.

Управління платоспроможністю підприємства досліджували в своїх працях зарубіжні науковці і практики: Абрютіна М.С., Баканов М.І., Балабанов І.Т., Грачов А.В., Уткін Е.І.

Серед вітчизняних авторів, праці яких присвячені теоретичним та методичним засадам платоспроможності підприємства, слід назвати Білика М.Д., Бланка І.О., Бурчевського В.З., Бутинеця Ф.Ф., Горбатока М.І., Іваненка В.І., Лігоненка Л.О., Мниха Є.В., Опаріна В.М., Терещенка О.О. Сутність платоспроможності підприємства розглядали наступні науковці: Бойчик І.М., Бондарчук Ю.В., Кошкіна В.І., Кривов'язюк І.В., Камлик М.І., Лазаришина І.Д., Шило В.П., Шеремет А.Д.

Ця проблема для нинішніх підприємств на сьогоднішній день дуже актуальна, істотна і важлива.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз системи показників оцінки платоспроможності підприємств.

Методологія. У процесі дослідження було використано *абстрактно-логічний метод* – при узагальненні понять платоспроможності та ліквідності підприємства та формулювання висновків та *системний аналіз* – при дослідженні структурних елементів системи показників оцінки платоспроможності підприємств.

Результати дослідження. Аналіз платоспроможності підприємства є необхідним не тільки для самого підприємства з метою оцінки і

прогнозування фінансової діяльності, але і для зовнішніх інвесторів - банків. Перш ніж надавати кредит, банк повинен переконатися в кредитоспроможності позичальника. Те ж самі зобов'язані зробити і підприємства, що хочуть вступити в економічні відносини один з одним. Їм важливо знати про фінансові можливості партнера, якщо виникає питання про надання йому комерційного кредиту чи відстрочки платежу.

Платоспроможність (або ліквідність) підприємства полягає у його готовності негайно погасити короткотермінову заборгованість власними коштами. Саме нею визначається життєздатність та стійкість підприємства. Основними ознаками платоспроможності є: 1. наявність в достатньому обсязі коштів на поточних рахунках; 2. відсутність простроченої кредиторської заборгованості. [4] Ліквідність характеризується співвідношенням величини високоліквідних активів фірми (тобто грошових коштів та їх еквівалентів, ринкових цінних паперів, дебіторської заборгованості - сума, яка нараховується фірмі від покупців за товари та послуги, продані в кредит) і короткострокової заборгованості. Про незадовільний стан ліквідності підприємства говорить той факт, що потреби підприємства в коштах перевищують їх дійсні надходження. Регулювання платоспроможністю складається з аналізу та управління руху грошових потоків, тобто передбачає цілеспрямований вплив на процеси обертання грошових коштів, а отже, і їх витрачання та перерозподіл. [1]

Методи оцінки платоспроможності підприємства базуються на системі показників, які наведено на рис. 1. [5]

Зі схеми видно, що інформаційною базою для оцінки платоспроможності підприємства є баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, а також бухгалтерська інформація за поточними розрахунками.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності й платоспроможності. Розрізняють поняття майнової (абсолютної) ліквідності та фінансової (відносної) ліквідності. Майнова (абсолютна) ліквідність означає здатність активу трансформуватись у кошти. Ступінь ліквідності активів визначається тривалістю часу, необхідного для цієї трансформації.

Аналіз платоспроможності будь-якого підприємства доцільно здійснювати як за поточний, так і на прогнозований період. Розрізняють три основних показника платоспроможності: коефіцієнт абсолютної ліквідності, проміжний коефіцієнт покриття та загальний коефіцієнт покриття. [2]

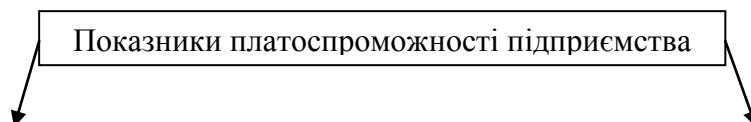

Рис.1. Система показників платоспроможності підприємств

Для обчислення цих показників використовують спільний знаменник - короткострокові зобов'язання. **Поточну платоспроможність** слід оцінювати як сукупну величину короткострокових кредитів, позик, не погашених в строк, короткотермінових фінансових вкладень до короткотермінових зобов'язань. Теоретичне значення цього коефіцієнта становить приблизно 0,2-0,25. Особливий інтерес цей показник має для банків, які саме і кредитують підприємства та постачальників матеріальних ресурсів. Головною метою

застосування цього показника є визначення можливостей погашення поточних зобов'язань та визначення резерву ліквідних активів для погашення зобов'язань в разі незбалансованості його грошових потоків.

Проміжний коефіцієнт покриття визначається як частка від поділу суми коштів, короткотермінових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості на короткострокові зобов'язання. Теоретичне значення цього коефіцієнта знаходиться на рівні 0,7-0,8. Цей показник має вагомe значення для власників акцій підприємства. Він передбачає визначення можливостей погашення поточних зобов'язань при найбільш критичному положенні підприємства, оскільки має на увазі уникнення впливу його запасів.

Загальний коефіцієнт покриття обчислюють як відношення сукупної величини запасів та витрат (не враховуючи при цьому витрат майбутніх періодів) та коштів, короткотермінових фінансових вкладень, а також дебіторської заборгованості на короткострокові зобов'язання. Теоретично величина цього показника коливається в межах 2,0-2,5. При високому обігу коштів ця величина може бути і меншою, але обов'язково - вищою за одиницю. Коефіцієнт особливо важливе значення складає для власників облігацій підприємства.

При оцінюванні платоспроможності підприємства також можна використати **коефіцієнт чистої виручки**, який визначається відношенням суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань до виручки від продажу продукції, товарів та послуг. Він відображає ступінь чистого прибутку та амортизаційних відрахувань на кожну одиницю одержаної від продажу чистої виручки.

Розраховують ще й **коефіцієнт швидкої ліквідності**. Його обчислюють як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (тобто грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції і дебіторська заборгованість) до поточних зобов'язань підприємства. Цей показник показує платіжну можливість фірми щодо сплати поточних зобов'язань при умові своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Платоспроможність підприємства може змінюватися: через несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості підприємству воно може стати неплатоспроможним, оскільки настав час платити кредиторам, а на розрахунковому рахунку немає достатньо грошових ресурсів для погашення цієї заборгованості. Тому треба, щоб ліквідних коштів вистачало для погашення необхідних платежів.

Відмінності, які існують в трактуваннях поняття “платоспроможність” на сьогоднішній день, викликані, перш за все, об'єднанням двох поглядів на саме поняття ліквідності: по-перше, ліквідність як одна з характеристик фінансової стійкості підприємства; по-друге, ліквідність балансу. Зі зміною підходу змінюються і пріоритети: якщо кажуть про так звану ліквідність балансу, то

платоспроможність проявляється в ролі умови погашення всіх боргових зобов'язань фірми існуючими в його розпорядженні активами; якщо кажуть про оцінку фінансової стійкості фірми, то навпаки – ліквідність являє собою одну з часткових характеристик платоспроможності, що відображає можливість погашення зобов'язання ліквідними активами. Тому в якості характеристики фінансової стійкості фірми поняття платоспроможності більш широке, ніж поняття ліквідності, оскільки воно поєднує в собі як наявність форми, в якій знаходяться засоби для покриття зобов'язань, так і самі засоби. Отже, ліквідність є одним із проявів платоспроможності, яка пов'язана з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов'язання. [3]

Висновки. *Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.* По-перше, для правильного розуміння динаміки та рівня платоспроможності підприємства необхідно брати до уваги наступні фактори:

1. *характер діяльності підприємства:* так, у підприємств промисловості та будівництва великі залишки запасів і малі - грошових коштів; у підприємств роздрібною торгівлі велика умовна вага грошових коштів, хоча можуть бути і значними розміри товарів для перепродажу;
2. *стан запасів:* у підприємства може бути надлишок або нестача запасів, порівняно з величиною, необхідною для безперебійної діяльності;
3. *умови розрахунків з дебіторами:* надходження дебіторської заборгованості через короткі проміжки часу після купівлі товарів призводить до невеликої їх частки в складі оборотних активів підприємства, і, навпаки;
4. *стан дебіторської заборгованості:* наявність чи відсутність в її складі прострочених та безнадійних боргів.

По-друге, для визначення рівня платоспроможності підприємства доцільно використовувати показники ліквідності з їх нормативними значеннями. У разі, якщо наведені вимоги не виконуються, можна очікувати, що рано чи пізно суб'єкт господарювання виявиться неплатоспроможним, а отже, і виникне підстава для порушення проти нього справи про банкрутство.

Наукова новизна полягає у тому, що, на нашу думку, слід розглядати не лише довгострокові зобов'язання, адже наявні поточні платежі у короткотерміновому періоді складають значну частину від суми всіх платежів. І, відповідно, залежність платоспроможності від погашення короткотермінових позик очевидна, тому що саме вони впливають на платоспроможність підприємства. За ситуації, коли банки через високий рівень ризиків кредитування не зацікавлені у наданні кредитів фірмам, то, як наслідок, більшість підприємств мають високу заборгованість за короткотерміновими зобов'язаннями.

Таким чином, платоспроможність підприємства – це, насамперед, його здатність у повному обсязі та за визначений термін розрахуватися зі своїми

зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів, а також - спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність.

Основними причинами зниження ліквідності та платоспроможності підприємства є збиткова діяльність, а також збільшення поточних зобов'язань, фінансування капітальних витрат за рахунок поточних зобов'язань, зменшення власного капіталу. Відповідно *рекомендації, щодо покращення рівня ліквідності та платоспроможності* передбачають, насамперед, досягнення прибутковості, що передбачає збільшення обсягів продажу та зменшення витрат, залучення довготермінових позик на фінансування капітальних витрат, або відмова від інвестиційних проектів. Також важливим є раціональне управління наявними фінансовими ресурсами, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, управління дебіторською заборгованістю, координація планів виробництва та продажу, забезпечення безперебійної роботи підприємства тощо. Тобто вихід зі скрутного становища і підвищення ефективності діяльності вимагає розробки та впровадження комплексу заходів.

Отже, можна зробити висновки, що для кожного підприємства дуже важливо мати в своєму розпорядженні достатньо ліквідні кошти, так як це є запорукою їх процвітання та подальшого розвитку. Тому підприємства повинні обирати правильні та найбільш ефективні методи управління своїми коштами, які в майбутньому принесуть йому прибутки та забезпечать поточну і перспективну платоспроможність і ліквідність.

Література:

1. Кривдюк А.В., Яцишина С.Є. Дослідження економічної категорії платоспроможності підприємства// Економічний простір №15 – 2008.
2. Фурдичко Л.Є., Стецків О.В., Лютан І.І. Напрями оцінки фінансового стану підприємств// Економіка АПК №10 – 2009.
3. Котляр М.Л. Платоспроможність та ліквідність в системі оцінки фінансової стійкості підприємства// Економічний простір №11 – 2008.
4. Горбатенко А.М. Оцінка платоспроможності підприємства в кризових умовах// Агросвіт №9 – 2009.
5. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент// Знання, 3-тє вид. - 2008.